

Arzelus eta Arrieta 'tar Amale omendu eben Donosti 'ko Koldo Mitxelena 'ren Aretoan

“Irratian lenengo emakume esale eta antzezleri lez”

Aurkezpena.

Arzelus ta Arrieta 'tar Amale, Arzelus 'tar Ander (“Luzear”) eta Arrieta 'tar Amalek euren ezkontza bidetik sortu eben euskal sendiko kabi ederrean 1.924n urtean jaio zan.

1.928an lau urte eukezala bere aita besoetan artu ta Donostiko antzoki baten aurkeztu eban, bere lenengo oguzpenean⁽¹⁾ “Ni naiz sudurmotz berritsu bat” buruz ozentzeko⁽²⁾, eta Euskal Irratiren lenengo emakume esatari biurtu zan.

Gero 1.932an Epaillaren 16an zortzi urte egin barri euki ebezanetik aitagaz Donostiko Batu edo Union-Irratiko ozengaiulletatik⁽³⁾, Ander aita bakar (Neskamearen marmarrak) eta alkarrizketetan aots gozoz mintzatzeko idazten ebazanak ibili ziran, Amalek jolas bat lez egiten ebazanak.

Urrezko denborak ziran aiek Euskerearen zabal-tasunerako, geiago, Arzelus 'tar Ander (“Luzear”) eta Zubimendi 'tar Joseba 'lako euskal arduradun zintzoak eukin ezkeru.

1.934an espainiar errrepublikako jaurkintzak debekatu ebazan euskerazko emanaldi orreik eta naita antzez lanetan ainbat lan egin arren guda amaitu arte, ez zan geiago irratiko aots gailluaren aurrean ipini.

Guda oste latza izan zala esaten dau Amalek, Frankok aginduten ebazan zigorragaitik, beren aita Burgos eta Madrilleko espetxeetatik bost urte 'terdi ibili ondoren eta etxera etorri zanean, Frankoren zigor bidetik 200 edo 300 kilometruetan Erdi Ugarte onetatik erbesteratzeko agindua artuta, bera

(1) Oguzpenean = recitaciòn, declamaciòn. (2) Buruz ozentzeko = recitar de memoria. (3) Ozengaiillua = altavoz.

ez ebalako kikiltzen atzerritarren erasoak, Frantzira aldatu zan eta isilpeko Euskal Irratia ipini eban lanean.

Amalek esaten dau, euren aita sekula ez zala egon geldirik Euskadi eta Euskerearen aldeko ekintzan, eta ardura andiko lanetan gaiñera, Euskaldunak Nortasunaren Iza-tasuna babesten egon giñelako, eta bere gizontasunezko sasoi onenean, indar guztiegaz bizitz osoa Euskalerruari eskeintzen egoala Baionan gaisotuta, 1.949an Dagonillaren 27an 51 urte eukezala il zan, eta eskerrak Muñoa sendiari, Donostira illobiratzek ekartea lortu ebala, ez ixillurik bage, esaten dau Amale'k.

Amale, 1.948'an Azaroa'ren 27'an Zinkunegi'tar Joseba sendagille ta gizon aundiaren seme bategaz, Andoni'rekin ain zuzen ezkondu zan, eta bederatzi seme-alaba euki arren, ez zan kikilduten ta Zipitria'tar Elbira andereño aundiagaz ixilpeko ikastolak antolatu eta ume, gazte ta nagusiekin asi ziran jota ke Euskerea irakasten euren etxeetan.

1.970ko urtean ikastolak baimendu ziran arte ekin eutson irakasten eta ostean elduen irakaskintzan jarraitu eban urte batzuetan.

1.979ko urtean Kardaberazen bidetik sortu zan EUSKERAZAIN-TZA-EUSKERA-REN

ERRI-AKADEMIA, eta andik aurrera ezagutu neban nik Arzelus'tar Amale, lenengo illeroko 15ero ta gero asken larunbatetan alkartzek giñelako egiten genduzan batzarretan nai Tolosan, Eibar, Deban eta azkeneko denbora onetan Bilbon.

Orain il jakun Uriarte ta Euba'tar Ana'k txantxetan itanduten eutson: "Amale baiña, zure adiñetan eta egiten dauan denboreagaz Donostitik ona?"

-Amale'k: "ez daukat, sakel au artu ta etorri baiño besterik".

Ondorioa.

Euskerazaintza erakundearen aldetik aitzaki edo garbituzko alegiñak zuzentzeko, leen egin bear doguna, Euskal Irratiak egin eutson omenaldian ez giñelako egon, parkamenak eskatu.

Oso pozik joango gintzazan Barroeta'tar Klaudio lendakari lez, Egurrola'tar Iñaki, ni edo ta Fernandez'tar Karmele, egun orretan ondo lotuta ez bagiñan egon Euskerazaleak Alkartearen zeregiñekaz.

Eta zurituzko berba oneik esanda ausartuko naz esaten, Ander ta Amale Euskal sendi ta gizon-emakume'lakari, ez jakiela bakarrik omenaldi auk egin bear, naita egitea bearrezkoa izan Euskalerriko giza-seme-alabek eredutzat artu dagiezan.

Ardura aundian artuta ZINE'ra eroan baizik, gaur egunetik aurrerako gazteen belaun aldiak eredu lez bear dabezelako, goitik ta inguru guztietatik daukaguzan euskal etsaizko arrano lapur andi orreik euskerea eze-reztuteko alegiñekin, geiago egiteko eta:

EUSKEREAK, BERE BETIKO LEKUA EUKI DAGIAN JAINKOAREN ZERBITSU AUNDIENEAN, BERA DALAKO PALEOLITIKO-NEOLITIKO ALDI ARTEAN LORTU ZAN DEMOKRAZI EDERRAREN AITORLE.

ZORION BEROENAK, ARZELUS ta ARRIETA'tar AMALE

Atutxa'tar Paul
Zornotza'n 2.012'an Epailla'ren 23'an

